

VIESTNIK

HRVATSKOGA

ARKEOLOGIČKOGA DRUŽTVA.

Oris dosadašnjega uspjeha

u iztraživanju spomenika iz kamene dobe u Dalmaciji, i nov prinos.

(Tabla I.)

Mi smo u *Popisu predmeta iz predhistoričke dobe u nar. zem. muzeju*, tiskanu u Zagrebu početkom god. 1876 opisali prve spomenike iz kamene dobe u Dalmaciji našaste, naime jedan **klin** iz okolice spljetske (str. 3 br. 2.), i *tri oble stiene za trvenje*, jedna nadjena u Starom Gradu a dvie na Gorici blizu Vrbnika (str. 5 br. 1—3). Iste godine Dr. J. Woldrich izkopa u špilji iznad izvora Cetine blizu Vrlike **jedan kameniti trunc** (*Mittheil. der Anthr. Gesell. in Wien VI. 45*). Sljedeće god. 1877 englezki konsul u Trstu veleuč. g. F. Rich. Burton u svom sastavku: *Scoperte antropol. in Ossero*, opisujući Bolmarčićevu sbirku ondje izkopanu, spominje i **uno scalpello di pietra**. Jedna **sjekirica**, god. 1878 otkrita u Potravlju blizu Sinja, darom pok. gimn. ravnatelja Ante Matasa prodje u c. kr. muzej u Spljetu (*Bullettino di archeol. e stor. Dalm. 1878 str. 144*). Godinu kašnje 1879 podje nam za rukom pribaviti si **tri kremenita nožića**, koja nadje Luka Sansović seljak iz Dola na briegu Purčin-Kuk blizu Starog grada na Hvaru (*Bullettino ecc. 1879 br. 9 i Viestnik 1881 str. 6*). **Dva ili tri kremenita nožića**, nadjena kod sela Ugljana na otoku istoga imena, prodjoše darom O. Bonaventure Soholića, franjev. čuvara u Zadru, u Italiju na viečni ukop (*Narod List 1880 br. 83 i 84*) Prof. Fr. Bulić, koj nam to pripovjeda, veli još, da je onom lane opazio viseći o vratu njekoga seljanina Sinjskoga kotara kao zapis proti strieli jedan **predmet** iz kamene dobe Na pomenutom otoku Ugljanu, u mjestu Kukuljica zvanu, nadjeno je malo kašnje još **osam nožića**, ali srećno prodjoše u ruke rodoljubne naime prof. Fr. Bulića, koj dva pokloni

našemu nar. muzeju, dva onomu u Spljetu, jedan Zadarskomu, dva dvorskomu kabinetu starina u Beču, a jedan pridrža za svoju sbirku. Sve ovo osam komada mi smo za prvi put opisali u Viestniku 1881 br. 2., gdje smo isto tako za prvi put na svietlo iznili **jedan kladivac**, koj se čuva u prirodosl. sbirki c. kr. gimnazije u Zadru; takodjer **jednu sjekiricu i odlomak druge**, našastih god. 1875 u Kučišću iznad Omisa, tada u sbirki prof. Fr. Bulića; te **jednu sjekiru** iz gjadeita tako savršene radnje, da joj jedva ima para u svjetu, otkritu od Luke Vitezića u njevoj pećini blizu Vrbnika na otoku Krku, i darovanu veledušno od njegova brata Dra Dinka Vitezića nar. muzeju u Zagrebu, gdje se sada čuva. Na hvarskom otoku nastavi iztraživanja gosp. I. A. Botteri, načelnik onda i odvjernik u Starom Gradu, te u *Bullettino di arch. e stor. Dalm.* 1882 str. 73 javi, da je našao god. 1880 u onoj okolini, i pri sebi drži **komad čekića** s rupicom za držak, **komad tesle**, **komad** isto tako s rupicom za držak ali s jedne strane na način *sjekirice* a s druge *čekića*, **komad žrvnja** i nekoliko **krugljica** za praću, a te iste godine 1882 **cielu teslu**, dva ručna **dljeta**, i njeku vrst **blanje**, sve to na jednom kupu. Prof. Fr. Bulić priobći u Viestniku 1883 str. 49 dva nova predmeta iz kamene dobe, naime **kladivac** našast u Bielov Glavici Sibičke Drage nedaleko od Ražanca občine Ninske od učitelja Skarpe, kod koga se i danas čuva, i **kladivac** otkrit u Brstilovoj špilji uz riekę Cetinu kod sela Kučišće Omiske občine, sada u rukuh istoga Bulića, a dodaje da je **jednu sjekiricu** vidio u prirodoslovnoj sbirki, koju je učitelj Franjo Novak sakupio na otoku Hvaru (Vrbanj). Viestnik g. 1884 str. 31 javi, da je naš nar. muzej primio od vrlog g. M. J. Granića župnika u Gornj. Muću **dva glodala** ondje otkrita na brežuljku, koj se diže medju župničkom crkvom i grobljem, koja se sada u istom zavodu čuvaju; a na str. 63 istoga Viestnika g. 1886 spominje se još jedno **treće glodalo**, ondje našasto, koje nabavi isti nar. muzej u istoga g. Granića.

Ali gradivo dalmatinsko iz kamene dobe veoma se pomnožalo iztraživanji špilja na otoku Hvaru po g. Gerguru Bučiću Hvaraninu. O tom *Bullettino di arch. e stor. Dalm.* br. 3 g. 1 85 donese Bučićevu razpravicu, u kojoj se potanko opisuju svi pronadjeni predmeti u onih špiljah, naime **makljač** (strugač) veći i manji, ovaj oštračem s oboje strane; **dva nožića**, jedan uvit, a drugi s jedne strane pravan a s druge uvit do polovice; te još dva odlomka uvitih **noževa**; jedna **trunka**; jedan debeo **piljak** na dvoje razstavljen; dva

kao **kalupa**, valjda za ogreb i struganje; jedna **stiena** s jedne strane veoma gladka i dvie druge izradjene. Spominju se jošte i **tri šiljka** od koplja u ondješnjoj okolici odkrita, sada u njegovoj sbirki, te više komada *andesita* i *osidiane*; i dodaje se, da je neki seljak ondješnji četrdeset godina nazad ondje na blizu grada u dubu jedne hridi našao ogromnu hrpu kremenih **nožiča** uvitih i na dva brida. Osim toga isti iztražilac izkopao je u onih špiljah, a to za prvi put u Dalmaciji, sjaset izradjenih predmeta od kosti, kao **šila**, **bočka**, **dlietašca**, **hrbina od posuda** kadkada možda naravno pokostjenih, jednu kao **žlicu** od pečenice itd. Nov prinos sve znatniji priobćuje u gori pomenutih *Mittheilungen XV Bd. s. 108*. Napokon u Viestniku 1886 str. 123 g. Vid Vuletić Vukasović javi, da je prošlog svibnja našao na ostrviću Kamenjaku blizu Korčule u p ociepu probušen **čekić**.

Iz svega ovoga sledi jasno, da se je i u Dalmaciji za ovo malo godina, odkada se započelo u obće iztraživati na polju predhistoričke znanosti, ne samo našlo sviestnih i učenih radnika, nego i prilično uspjelo i u samom iztraživanju spomenika iz kamene dobe, te najdavnije prošlosti one zemlje; a sve nam kaže, da ćemo u tom radu sve to bolje napredovati. Već nam novine javljaju, da je vriedni učitelj u Razancih Pavao Ronca sakupio po onoj okolici do 15 komada iz kamene dobe; a i sam nam piše 27 rujna i nudi nam te predmete na odkup za nar. muzej; a po Narodnom Listu br. 82 znamo, da su ti komadi našasti na mjestu *Opatija* zvanu blizu Ražanca, i da su to: četiri **klina**, jedno cielo **dlieto** i od drugoga komad, jedan **nož**, pet celih **kolotura**, i jedna kao **teslica**.

K ovim predmetom dodajemo još dvanaest komada iz kamene dobe, naime **sjekirica**, **dlieta**, **klinova** i **glodala** do sada nepoznatih, našastih na otoku Krku, nalazećih se sada u rukuh gosp. Nikole Butkovića Krčanina, svećenika i učitelja u Kastvu. Prilažemo na Tabli I i njihove slike. O pravom mjestu, gdje su nadjeni bili, izviesti naš vriedni Bašćanin g. Petar Bonifačić kandidat profesorski u Zagrebu, koj nam i nacрте izradio i na njih veličinu označio:

Br. 1. Našast pred osam godina u Resiki, u mjestu Vela Vran, na blizu Vrbnika, od Mate Martinčića iz Resike. Ondje je baš jedna pećina.

Br. 2. Našast na Rasopasnom blizu Dobrinja pred dvie godine od druge ruke, a nabavljen u Ivana Jakominića Masurinčića.

Br. 3. Kao br. 1.

Br. 4. Kao br. 1.

Br. 5. Našast kod sv. Ivana blizu Dobrinja pred tri godine od Mate Perića.

Br. 6. Našast sedam godina prije za kopanja u okolici *Kreminjaki* občine Vrbničke jedan metar duboko od Ive Brusića.

Br. 7. Našast na Rasopasnom pred četiri godine od Ive Grdinića.

Br. 8. Našast pred četiri godine u Gostinjcici blizu Vrbnika od Ive Žutića.

Br. 9. Našast u okolici Dobrinja od Mike Pavačića Sartorića.

Br. 10. Našast na Rasopasnom pred četiri godine od Ive Jakominića Musurinčića.

Br. 11. Našast u Vrbniku pred devet godina od Andre Vitezića.

Br. 12. Našast pred tri godine kod sv. Ivana blizu Dobrinja od Mate Perića.

S. Lj.

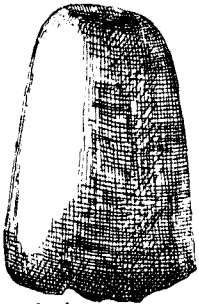
Nešto o slogu u gradjevinah i ornatih starih Hrvata.

(Tabla II.)

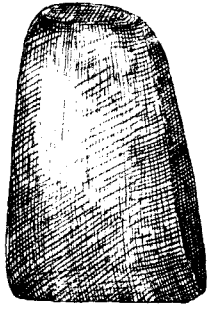
Dali su Hrvati imali kakav osobiti slog *stilum* u gradjevinah, koji bi se mogao narodnim nazivati? do danas nije se osudio nitko utvrditi; jer kako su se preko viekova susljedno nasljedovale nad državom bujice i zlogodine političkih prevrtaja, tako su one sa zemljom srazile sve spomenike naroda i veličanstvene zadužbine naših kralja, kako danas brž neimamo nijednoga spomenika onih doba.

Gdje naš stolni Biograd na moru, gdje li Bijać kraljsko ras-košje, izmedju Trogira i Solina? Gdje bogate opatije u Solinu, za krunitbu i pokopanje kralja? Gdje prestolnice hrvatskih biskupa u Ninu i Kninu? Gdje gradovi bana, župana i velmoža? Sve danas leži zatrpano u niemih grudinah ogoriela kamenja, u tamnih ruševinah trnjem zaraslih gromi a!

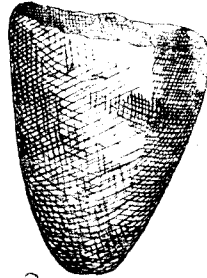
Dalmacija. koljevka Hrvata, sčepana s mora od Mletaka, zar da izbrišu svaku narodnu uspomenu; razkopaše do temelja bedeme i sgrade Biograda, Nina i Šibenika, te ih zamieniše svojimi, na koje nasadiše krilatoga lava, da do danas zieva sa ostanaka njihovih sgrada i tvrđava. S kopna poharaše Turci i razkopaše Bribir, Bieline, Karin i ostale gradove po Bukovici i Kotaru, kao što su prvo razrušili one izmedju rieke Cetine do Krke; zapalili stolne

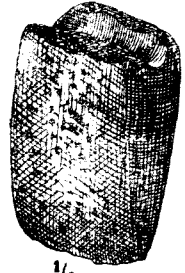
1 $\frac{1}{2}$

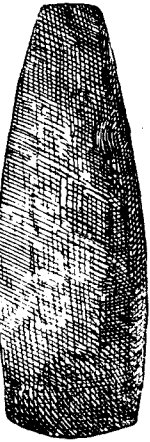
2 $\frac{1}{2}$

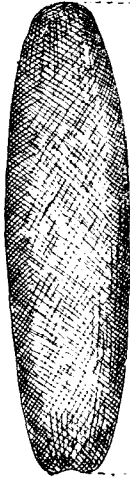
3 $\frac{1}{3}$

4 $\frac{1}{2}$

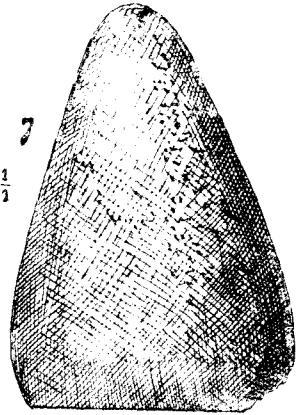
5 $\frac{1}{1}$

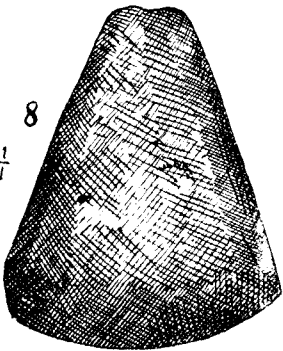
6 $\frac{1}{1}$

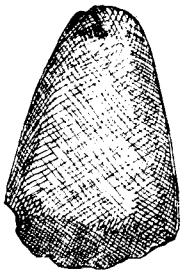
7 $\frac{1}{1}$

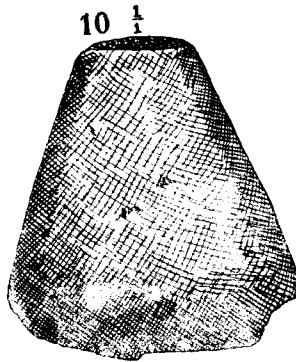
8 $\frac{1}{1}$

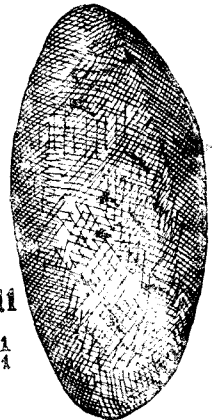
9 $\frac{1}{1}$

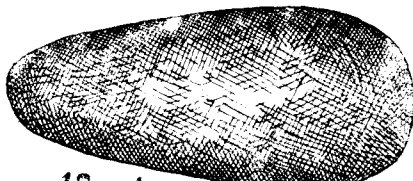
10 $\frac{1}{1}$

11 $\frac{1}{1}$

12 $\frac{1}{1}$

13 $\frac{1}{1}$